

Дзітгары і Мастацтва

Год выдання 35-ы
№ 81 [2134]
7 кастрычніка 1966 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

ТЫДЗЕНЬ ТАДЖЫКСКАЯ ЛІТАРАТУРЫ У БЕЛАРУСІ

ХЛЕБ-СОЛЬ

НА ЗЯМЛІ КУПАЛЫ І КОЛАСА!

Сустрэча таджыкскіх гасцей у Мінскім аэрапорце. Выступае вядомы празаік, драматург, член-карэспандэнт Акадэміі навук Таджыкістана Сатым Улуг-зада.

Фота Ул. КРУКА.

ДАУНО ўжо не было ў нас такога кастрычніка, як сёлетні, — з такім шчодрым, зусім летнім сонцам, з такімі багатымі і яркімі фарбамі лясоў і парку, з такім празрыстым і зялёным паветрам. Ніякай, нібы сама зямля наша падрыхталася ад вялікага свята дружбы, якое прыйшло ў Беларусь, — да Тыдня таджыкскіх літаратуры ў нашай рэспубліцы.

5 кастрычніка Мінск сустрэў дарагіх гасцей — пісьменнікаў братаў Таджыкістана, якія прыбылі ў наш рэспубліку для ўдзелу ў Тыдні таджыкскіх літаратуры. Па-святлонамму ўпрыгожаны будынак аэравакзала. Лёкі вецер каліша сцягі СССР, Беларускай і Таджыкскіх саветскіх сацыялістычных рэспублік, транспаранты, прывітальныя пазуні на таджыкскай і беларускай мовах.

Сустрэжа гасцей з сонечнага Таджыкістана сабралася сотні мінчан. Сярод сустрэчаных — намеснік загадчыка аддзела культуры ЦК КПБ Я. Б. Парва-таў, сакратар Мінскага гаркома КПБ В. Я. Лежанікаў, старшыня Камітэта па кінематографіі пры Саўеце Міністраў БССР Б. У. Паўленак, намеснік міністра культуры БССР Ю. М. Міхневіч, намеснік старшыні Камітэта па друку пры Саўеце Міністраў БССР А. Ф. Барушка, в. а. сакратара Саюза кінематографістаў БССР В. П. Ціслюк, першы сакратар Ленінскага райкома КПБ Г. Мінска М. А. Дубавец, пісьменнікі Іван Шамякін, Янка Брыль, Мікола Ткач, Іван Грэмковіч, Андрэй Макаёнак, Аляксей Кулакоўскі, Кастусь Кірэнка, Еўдакія Лос і іншыя.

У 12 гадзін паветраны ланцуг падруляе да перона аэравакзала. Па тэру на зямлю Янкі Купалы і Якуба Коласа спускаюцца пасланцы сонечнага Таджыкістана і аэрау трапляюць у абдымкі сваіх беларускіх сяброў. І гэтыя сямейныя абдымкі былі яшчэ цяплейшыя ад ласкавага сонца, якое, здавалася, прыйшло сюды спецыяльна праз тысячы кіламетраў ад заснежаных вяршынь Паміра.

Дэлегацыю таджыкскіх літаратараў узначальвае вядомы драматург, празаік і перакладчык, член-карэспандэнт Акадэміі навук Таджыкіскай ССР Сатым Улуг-зада. У складзе дэлегацыі — празаік, сакратар Праўлення Саюза пісьменнікаў Таджыкістана Фатэх Ніззі, паэты Бакі Рахім-зада, Мумін Канаатаў, Абдумалік Бахары, Абду-джар Кахары, Файзуло Ансары, Мухідаін Фархат, паэтка Гульчахра Сулейманова, празаік Джалол Ікрамі, Фазлідзін Мухаммадзіев, літаратуразнаўца Расул Хадзі-зада, літаратурны крытык Шайхат Ніззі, мастацтвазнаўца Махмуд Вахідаў.

Разам з літаратарамі прыбыла таксама група работнікаў кінематографіі Таджыкістана на чале з народным артыстам рэспублікі, першым сакратаром Саюза кінематографістаў Таджыкскіх ССР Барыс Кіямгаравым.

Гасцямы падносіцца хлеб-соль, планеры ўручаюць ім букеты кветак. Тут жа на пероне завязваюцца гутаркі, бо сярод гасцей шмат старых і добрых знаёмых нашых пісьменнікаў. Да пасляноў сонечнага Таджыкістана з прывітальнай прамай звартаецца сакратар Праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Іван Шамякін.

— У даравацкіх гадзі, — кажа ён, — нашы народы былі далёка ад аднаго. Тады не магло быць і гу-

таркі аб абмене культурнымі каштоўнасцямі паміж намі. Сёння ж мы бліжэй, сёння ж мы — родныя браты. І гэтыя бліжэйшыя шляхі збліжэння і ўзаема-нага ўзагажэння зававамі ду-хоўнага жыцця нашых народаў. Я ўпэўнены, што Тыдзень таджыкскіх літаратуры пройдзе ў нашай рэспубліцы з вялікім поспехам і паслужыць выкаро-дам на справе далейшага ўмаца-вання нашай дружбы.

Са словам у адказ выступіў Сатым Улуг-зада. Ён сказаў: — Мы прывезлі вам, дарагія таварышы, гарачае, як сонца Таджыкістана, прывітанне нашых літаратараў і ўсёга наша-га народа. Праведзены ў міну-лыя годзе ў нашай рэспубліцы Тыдзень беларускай літаратуры пакінуў сапраўды ўспаміны. І вось цяпер мы будзем рады пазнаёміць працоўных Беларусі з поспехамі нашых майстроў слова.

У той жа дзень гасці з Таджыкістана аглядзелі наш Мінск. Падарылі літаратараў з братамі рэспублікі былі Тарас Хадкевіч і Уладзімір Карпаў. Наведалі гасці таксама Белар-ускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

6 кастрычніка пасланцы братаў Таджыкістана былі прыняты ў ЦК КПБ. Яны ўсклалі вянкі на магілы Янкі Купалы і Якуба Коласа, падарылі ў До-куму-музей і з'ездзе РСДРП, у музеях Янкі Купалы і Якуба Ко-ласа.

А ўвечары ў памяшканні Бе-ларускай дзяржаўнай філармо-ні адбылося ўрачыстае ад-крыццё Тыдня таджыкскіх лі-таратараў ў Беларускай ССР.

Адкрыў урачыстае пасяджэн-не сакратар ЦК КПБ С. А. Пі-латовіч. У прэзідыуме ўрачы-стага вечара Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Я. Кісялёў, намеснік Старшыні Савета Мі-ністраў БССР І. Ф. Клімаў, Мі-ністр культуры БССР М. А. Мі-наковіч, першы сакратар гар-кома КПБ Л. П. Мятліцкі і дру-гія.

Гасцей з Таджыкістана ві-талі Янка Брыль, ад імя пра-цоўных Мінска — фрэзерова-шчык Мінскага аўтаматбінага завода Уладзімір Дараўшэвіч, ад імя моладзі сталіцы Беларусі — студэнтка Беларускай дзяржаў-нага ўніверсітэта імя Ул. І. Ле-ніна Марыя Скажуц. З гарачым прывітаннем да беларускага на-рода звярнуўся кіраўнік дэле-гацыі таджыкскіх літаратараў і дзеячоў культуры Сатым Улуг-зада.

На вечары выступілі таджыкскія паэты і празаікі: Фай-зуло Ансары, Мумін Канаатаў, Абдуджар Кахары, Бакі Ра-хім-зада, Гульчахра Сулеймана-ва, а таксама сакратар праў-лення Саюза кінематографістаў Таджыкскіх ССР Барыс Кіям-гаравы. З чытаннем сваіх вер-шаў, прывесчаных братам Таджыкістану, а таксама пера-кладаў вершаў таджыкскіх па-этаў на беларускую мову вы-ступілі беларускія паэты.

У заключэнне вечара адбы-ўся вялікі канцэрт артыстаў Бе-ларускай дзяржаўнай філармо-ні.

Сёння нашы гасці адпраўля-юцца ў паездку па рэспублі-цы. Яны пабываюць на берагах Сожа і Дняпро, Нёмана і За-ходняга Буга, сустрапаюцца з рабочымі, калгаснікамі, наву-чэнцамі, расказваюць працоўным нашай рэспублікі пра свае зда-быткі ў развіцці народнай гас-падаркі і культуры, пазнаёмі-цца з жывымі і культурнымі на-быткамі нашага народа.

ЗАУТРАШНЯЯ ПАЧЫНАЕЦА СЁННЯ

9 КАСТРЫЧНІКА — ДЗЕНЬ РАБОТНІКА СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ

Сёлетні кастрычнік для хлебаробай асаблівы. Асаблівы не толькі багатымі дарункамі зямлі, але і тым, што ўпершыню будзе адзначацца Дзень работніка сельскай гаспадаркі.

У гэтай радасна святкаваць палёў, жы-ўёлаводчы, механізатары — усё тая, што корміць краіну, яшчэ раз акінуць позіркам усё, што зроблена за год, адзначаць героі працы, падоўжаць пра будучыню...

Клопат сельніца. Сёння гэта не толькі клопат пра хлеб, сёння гэта і клопат пра культу-ру вёскі — прыгожыя дамы і вуліцы, ма-стацы, якое ўсё глыбей уваходзіць у жыццё калгаснікаў і працавітоў саўдэсаў.

Тое, пра што раскажэцца ў нарысе «Заў-трашняя пачынаецца сёння», лепшае таму па-вядзення.

Сустрэча з мінулым заўсёды хваляе. Гэта вядома, бадай, кожнаму, асабліва нашаму бра-ту — журналісту. Такая ўжо наша служба: сустрачаць цікавага чалавека, разгаворыцца з ім, паспеш палюбіць яго, а тут і раставіцца трыба — чакаюць у рэдакцыі іншыя неадклад-ныя справы. Развітваюцца з такім чалавекам са шкадаваннем. І суняцца сабе тым, што, маўляў, гара з гарою не сходзіцца, а чалавек з чалавекам — глядзі, і зноў сустрапацца...

Мне панашыла — я ў другі раз сустрэў Пятра Майсеевіча Шчыракова, старшыню калгаса «Зара» Карэліцкага раёна. Сем гадоў назад, калі я працаваў у рэдакцыі раённай га-зеты, ён вазіў мяне на сваім шустрым мата-чытку, паказваў палёткі, знаёміў з працавіты-мі людзьмі свайго калгаса. Мой бланкет хутка запынуўся цікавымі фактамі, лічбамі, прозві-шчамі жывёлаводаў і механізатараў, дзесяці ў галаве выспяваю ўжо загадалаў для газетнай замалеўкі — нешта напісана: «Калгас «Рас-свет» (так тады называлася сельгасарцель) на ўздыме». Сапраўды, з той пары, як калгас узначаліў Шчыракоў, гаспадарна зрабіла значныя крокі наперад. Аб «Рассветце» зага-варыў у рэдакцыі, туды тасцей пачалі наведвацца карэспандэнты. Адным з іх быў і я.

Прызнаюся шчыра: мне старшыня спада-баўся. І не толькі тым, што ён быў добры і ра-зумны гаспадар, хмуры хутка і беспамылкова ўсё ўзвясціць, ацаніць. Аб «Рассветце» эканамічнай афарыстывацы. Было ў ім штосці такога, што вылучала яго на шэрым фоне арды-нарных гаспадарнікаў, якія за эканамічнымі паказчыкамі не бачылі чалавека. Шчыракоў выхоўваў у людзей пачуццё павягі да высокага звання калгасніка. Адчувалася, што ён разу-мее: гаспадарка, дзе кіраўнік сам вырашае ўсё, — дрэнная гаспадарка. Шчыракоў на кожным кроку імкнуўся абудзіць творчую ініцыятыву хлебаробаў, іх калектыўную само-стыянасць, калі можна так сказаць. І хацелася верыць, што яраг гэта і прывяла да найбольш эканамічнага эфекту: людзі адчулі сябе паўна-праўнымі гаспадарамі свайго калгаса, свайго лёсу.

А яшчэ, калі гаварыць па шчырасці, Пётр Майсеевіч спадабаўся мне і тым, што быў нейкім чынам малым калгас-філолагам (у свой час ён закончыў філалагічны факультэт нашага ўніверсітэта), што ў ягонай кватэры я ўбачыў цывілы і даволі багатую бібліятэку, дзе было нямаля рэдкіх выданняў.

У той мой першы прыезд у калгас Пётр Майсеевіч, памятаю, гаварыў: — Вось вы, газетчыкі, больш цікавіцеся эканамічным бокам жыцця калгасца. — Гэтыя словы гучалі лёгкім папарком. — А забывае-цца на старую істину, што не адным хлебам жыве чалавек. У чалавеку трыба будзіць надла-вечае, узвышаць яго, так сказаць. Накуль што мы роімі толькі першы крок у гэтым кірун-ку. Прыяздзіце да нас праз колькі гадоў — мо-жа што і заўважыць...

І вось я зноў у калгасе. Хаджу, знаёмлюся. І не магу стрыміцца, каб не сказаць некалькі, няхай сабе і банальных слоў, якімі часта гра-паць журналісты, — некалькі слоў аб зменах, пакуль што знішчаны, якія адбыліся ў калгасе.

У вёсцы Кайшоўкі шмат новых дамоў — драўляных і цагляных. На дахах — лезна ца-гляна сцяжы і цагляных антонаў. Яшчэ здаецца ўбачыць за вёскай самалёт, які кружыць над за-ліўямі, распускаючы за сабою клубы з міне-радных угнаенняў. Раней, прыгадваю, гэта рабілася ўручную. Дагледжаны і адраман-таваны дарогі, па іх прыедна і атрады. На ўскраіне вёскі — тры мураваныя будынкi, ся-род якіх вылучаецца трохпавярховы гмах з шырокімі вокнамі. Надзяжэ адгадацца: кал-гасны Палац культуры. Побач з ім — малады парк, стадыён. Непадалёк ад канторы — ве-лічны помнік воінам і партызанам, якія загі-

нулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Змены, змены... Толькі Пётр Майсеевіч, здаецца, не змяніўся, нават не пастарэў — такі ж энергічны, рухавы, па-вайсковому пад-цягнуты.

Кажаш, куль-турай цікавіцца? — пытаецца ён, сустрэўшы мяне як даўняга знаёмага. — Тады перш-на-перш хадзем у наш Палац.

Пайшлі. Прызначна, такога мне не даводзі-лася бачыць у іншых калгасках, хоць і нямаля паездзіў па Беларусі. Вялікая глядзельная зала. Прасторная сцена. З густым распісаным сценамі. Карціны. На першым павярсе — вялі-кае, светлае фая, пакой для занятых гураўоў мастацкай самадзейнасці. Другі паверх заняла бібліятэка з дзюмою чытацкіх залі — для дарослых і для дзяцей. Сцены дзіцячых залі распісаны малюнкамі на сюжэты вядомых ка-зак. Здыўляюцца: бібліятэка атрымлівае каля сотні газет і часопісаў. Стольнік не атрымліва-юць раёнавы і гарадскія бібліятэкі. На трэцім павярсе Палаца — бібліятэка і пакой для гуль-няў.

— Да нас часта прыязджаюць сталічныя ар-тысты. Паглядзі, на такой сцэне можа высту-паць любы калектыў. А глядачоў у нас хапае. Зала ніколі не пустуе. Уваход у Палац сва-бодны: за спектаклі пложыць калгас. — Пётр Майсеевіч вядзіць мяне на Палац і расказ-вае...

Сёлета ў калгасе пачаў працаваць музы-кальны студыя. Трыццаць пяць хлопчыкаў і дзе-ўчынак вучацца ў ёй іграць на баяне і фартэ-піяна. У Кайшоўкі на сталую працу прыехалі два выкладчыкі музыкі. За кошт сельгасарц-цель куплены неабходны інструменты, духавы аркестр. Для калгасных спецыялістаў будзе-цца восьмікватэрны дом з усімі бытавымі вы-годамі.

Увогуле, культурна-бытавое будаўніцтва тут ідзе вялікае. Да таго, што ўжо ёсць: Палац культуры, дзве школы, фельчарска-акушэрскі пункт, чатыры лазні, стадыён — у хуткім часе прыбыць школа ў вёсцы Дорагава, яшчэ дзве лазні. Дом культуры ў Застольдзі, духавы оркестр камітэта бытавога аслугоўвання, дзе размясціцца майстары, пантогава аддзя-ленне, сталовая і гасцініца.

— Тан што і нашым людзям будзе больш выгод, і гасцям больш паслуж. Ты заўважыў, што да нас ходзіць са сталіцы спецыяльны аўтобус? — пытаецца Пётр Майсеевіч і жар-туе: — Не здзіўляйся, калі будзе дэталі і спе-цыяльны самалёт: «Кайшоўкі — Мінск». А што? Нашы калгаснікі пагаворваюць аб гэ-тым...

Быў я ў хаце старога калгасніцы Ганны Троска. Пацкавіўся, які жывецца. Нялёгі лё-ў у жанчыны. Муж не вярнуўся з вайны, заста-ўся з дзюма сынамі. Выраслі хлопцы, выйшлі ў людзі. Цяпер адзін з іх працуе ў калгасе, другі — афіцёр. У хаце Ганны Фамінічы — утульна і культурна. На канце сцяжы тэлеві-зар, на кухні — газавая пліта, пральная ма-шына. Ва ўсім адчуваецца матэрыяльны да-статак. Разгаварыліся.

— Цяпер толькі і жыць, — Ганна Фамініч-на падатнула валасы, што выйліся з-пад чалма, прыехала да стала, распушчыла палыцанні абрус. — Гэта ж каб хто некалі сказаў, што бу-дзецца так жыць, — абдалог бы не паверыла. Сёлета сарпы ў баб парывалі. Усё машынамі ды машынамі. А мая дзяка дык расколаса, бо хлеб даўно не ўчынала. Ведама, у краме ўсё — зручней і лягчэй. Памятаю, даўней нашы кай-шоўцы з гразі не вылазілі, лазні ў вёсцы не было. Сорамна казаць, але ж мыліся людзі два разы ў год — на каляды і перад вялікімдем. Нейка хадзіла ў кіно ў наш старыні клуб, дык праз халавы гразі набарала ў боты, ледзь ногі вывалакала. А цяпер — хоць каляца. Ідзеш у новы клуб, дык лепшае надзееш, святочнае, нявіячэй які некалі ў царку. А ваёмце Гана-выя пліткі. Якая гэта выгода! Дзякуй старшын-і, што так пастараўся, аблегчыў нам, жанок. Цяпер з Навагрудка возыч нам балоні гэтыя з газам. І не баімся ўжо... Не, што ні кажыце, а старшыня ў нас — разумная галава, ой, ра-зумная. Вунь, зірніце, унучка мая на баяне іграе. Канцэрт тыя дома хутка будзеш. Ха-ба ж я ў маленстве бачыла такога? Таму і ка-жу: чаму ж цяпер не жыць? Жыві ды ра-дуйся...

Наўрад ці трыба шукаць лепшай харак-тарыстыкі тым эканамічным і культурным зме-нам, што адбыліся ў калгасе «Зара» за апош-нія гады. Правільна, па-народнаму проста і мудра разважае старая калгасніца. Трыба было размясціць іх па кватэрах, забяспечыць усім неабходным. Пётр Майсее-віч сёў за руль свайго «казла» і паехаў су-стракаць жадаючых гасцей. Я таксама сёў разам з ім. Па дароце спыніліся непадалёк ад Варо-чы — старшыня рашыў паказаць мне маглу нейкай сваячкі Марылі Верашчакі, каханай Адама Міцкевіча. Стаў цёплы дзень раняны

У ГАЛІНЕ НАВУКІ І ТЭХНІКІ, ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА

Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР з мэтай стымулявання далейшага развіцця навукова-га, тэхнічнага і культурнага прагрэсу ў СССР, павы-шэння значэння Ленінскіх прэміяў, а таксама ўліча-ючы неабходнасць больш дыферэнцыяванага і шы-рокага захавання творчых работ, якія заслугоў-ваюць дзяржаўнай падтрымкі, прынялі пастанову аб Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне на-вукі і тэхнікі, літаратуры і мастацтва.

У пастанове звартаецца ўвага на павышэнне па-рабаваніяў да работ, выставітых на атрыманне Ленінскіх прэміяў. Ленінскія прэміі могуць пры-суджана за асабліва выдатныя навуковыя даследа-ванні, якія адкрываюць новыя напрамкі ў навуцы і тэх-ніцы і пераўтвараюць сутэственнае дасягненні ў данай галіне ведаў; за прыяццоўва новыя тэхнічныя раш-энні, якія ўносяць буйны ўклад у народную гас-падарку і абарону СССР і па сваёму ўзроўню пера-ўзыходзяць дасягненні іншых краін; за выдатныя даследаванні па актуальных пытаннях дзяржаўнага і гаспадарчага будаўніцтва, марксісцка-ленінскай на-вукі і сучаснага грамадскага жыцця, за асабліва вы-датныя творы літаратуры і мастацтва сацыялістыч-нага рэалізму, работы ў галіне архітэктуры, якія ат-рымалі агульнанароднае прызнанне, умацоўваюць сувэетнае значэнне саветскай мастацкай культуры.

Пастановай вызначана таксама, што Ленінскія прэ-міі прысуджваюцца адзін раз у два гады ў колькасці 30 прэміяў, у тым ліку 25 па навуцы і тэхніцы, 5 — па літаратуры, мастацтве і архітэктуры. Прысуджэнне прэміі прымяркоўваецца, у адпаведнасці з існую-чай традыцыяй, да дня нараджэння Ул. І. Леніна. Раз-мер Ленінскай прэміі ўстаноўлены ў 10 тысяч рублёў кожна. Дыплом лаўрэата Ленінскай прэміі і нагруд-ны знак захоўваюцца раней устаноўленага ўзору.

Дзяржаўныя прэміі СССР у галіне навукі і тэхні-кі, літаратуры і мастацтва і архітэктуры будуць пры-суджана за навуковыя даследаванні, якія ўносяць буйны ўклад у развіццё ачыльнай навуцы; за работы найбольш прагрэсіўныя матэрыялы, машыны і ме-ханізмы; за новыя выкарадаўчыя тэхна-лагічныя працэсы; за ўкараненне перадавога вытвор-ча-тэхнічнага вопыту, які мае вялікае народнагаспа-дарчае значэнне; за арыгінальныя і эканамічныя ар-хітэктурныя і тэхнічныя збудаванні; за глыбокія тэ-арэтычныя даследаванні па пытаннях дзяржаўнага і гаспадарчага будаўніцтва і марксісцка-ленінскай навуцы; за найбольш таленавітыя выкарадаўчыя творы літаратуры і мастацтва.

Дзяржаўныя прэміі СССР, пачынаючы з 1967 года, будуць прысуджана штогод у гадзіву Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Колькасць Дзяржаўных прэміяў СССР устаноўлена 60, з іх 50 па навуцы і тэхніцы і 10 па літаратуры, мастацтве і архітэктуры, размерам у 5 тысяч рублёў кожна. Асаба, удастоеным Дзяржаўнай прэміі СССР, бу-дзе прысвоена таксама «Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР», з выданай дыплома і нагруднага зна-ка.

Існуючыя Камітэты па Ленінскіх прэміях гэтай пастановай перайменаваны ў Камітэт па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях у галіне навукі і тэхнікі пры Саўеце Міністраў СССР; Камітэт па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры пры Саўеце Міністраў СССР.

Рашэнні камітэтаў аб прысуджэнні Ленінскіх і Дзяржаўных прэміяў падлягаюць зацвярджэнню ЦК КПСС і Саветам Міністраў СССР з наступнай пуб-лікацыяй у цэнтральным друку.

ВЫСТУПАЮЦЬ ГОМСЕЛЬМАШАЎЦЫ

Больш як 80 канцэртаў далі се-мьдесятны мастацкай сям-дэясніцы Палаца культуры за-ва «Гомсельмаш». Яны выступі-лі ў рабочых і сельскіх клубах, на палывых сценах, у гарадскім парку

культуры і адпачынку, неадна-раза былі гасцямі ў воіны. На-даўна камбайнабудуўнікоў цэлла сустракалі на Гомельскім шклоза-вадзі імя М. В. Ламанова. Кан-цэрт прайшоў з поспехам. Гара-

цэры Генадзі Кабашчыкава, Ніну Гарбач і Эду Трояк, акрабату Ва-лерыя Асташкіна і Віктара Мітран-кова, спевачку Святлану Чэхан, Та-мару Цітову і Васілія Чахоўскага, чытальніка Віктара Бейнера і ін-шых выканаўцаў.

Цяпер завадскія аматары сцэны рыхтуюцца да сустрэч з хлебаро-бамі Буда-Кашэўскага раёна.

В. СЯМЕНАЎ.

ДАРАГІЯ ІМЕНЫ

Бібліятэчнае работнікі Мала-дзечна разам з аддзяленнем тава-рыства «Веды» арганізавалі цыклі-навы прывесчаных 50-гадоўца Вялікага Кастрычніка. На іх вяду-цца расказы аб героях Вялікага Кастрычніка, аб ільчых яго блі-зкіх саветскіх салдатках, дамагнуча-ца кінафільмы, праводзіцца суст-рэчы са старымі бальшавікамі.

Першы вечар быў прысвечаны Ф. Э. Дзяржынскаму. Моладзь ува-жліва слухала хвалючыя расказ аб жыцці і рэвалюцыйнай дзей-насці героя рэвалюцыі з эканамі-чным сустрэла новы дакумен-тальны фільм «Подвизы», прысвеч-ны «жэнаўшчыні» Ф. Э. Дзяржын-скаму. У гэтым вечары прысвечаны першым саветскім працэсам: першыя саветскія працэсы, прысвечаны верным са-ратнікамі Ільча Г. К. Арджаннідзе, М. І. Калініну, Я. М. Свердлаву, М. В. Фрунзе і многім іншым вы-датным дзеячам Камуністычнай партыі і Саветаў уладаў.

Ул. МІКУЛІН.

ПРА ВЁСКУ — З РАЁННАЙ СЦЭНЫ

У Ельскім доме культуры стала традыцыяй прывесчан на сваёй сцэ-не сельскіх клубы. Вечары пры-свечваюцца 50-гадоўца Саветскай ўлады. На іх выдзена расказ аб мінулым і сучаснай вёсцы. У бі-бліятэцы на сцэне пабываў Дабры-нескі сельскі клуб. Старэйнік вёскі Дабрыні Астап Канаваў рас-казаў аб жыцці вёскі ў дамагнуча-цы перыяды. Азім з першых старшын калгаса Фёдар Бенза гаварыў пра калектывізацыю, стварэнне калгаса «Прагрэс».

Ад цыкліных гадаў Вялікай Айчын-най вайны, аб дзеячах фільмаў над саветскімі лётцамі падзялілася Успамінамі Настасся Канаваў.

Пра змены, якія адбыліся пасля вайны, расказаў кіраўнік аддзя-лення саўгасу «Дабрыня» Васіль Ганчарніка. Цяпер тут працуючы васьмігодная школа, урачысты ўстанок, сельскі клуб і бібліятэка, аддзяленне сувалі, сталовая, да-магніны, швейная майстарыя.

З канцэртаў на вечары выступі-лі самадзейныя артысты сельскага клуба. Яны выканалі песні і тан-цы, прачыталі вершы, паставілі інтэрмедзі. Дружнымі аплуднімен-тамі былі сустрэты выступленні Ніны Канаваў, Аляксандры Кры-валеп, Надзеі Дяткоўскай і іншых.

М. ЖУРА.

5-га кастрычніка ў Мінску адкрыўся Тыдзень паўнацэннага літаратуры. Усе міні-навы ўважліва ўважліва сава спольні-лі палітычна літаратуру. Тут — творы Маркса, Энгельса, Леніна, літаратура аб вайне, працы працоўных Ул. І. Лені-ну і яго саратнікаў, падарункі для сцэны палітэста, многа папулярнай літаратуры і мастацтва.

Наш аднаго з мінічных спольні пабываў наш фотакарэспандэнт Ул. Крука.

В. КУЦЭНКА, спец. кар. «Літаратуры і Мастацтва».

ТОРЧЫКАЎ ЦІ КАЛЧАНАЎ?

«ФІЗІК-ЛІРКІ» Я. ВОЛЧАКА НА СЦЭНЕ РУСКАГА ТЭАТРА ІМЯ М. ГОРКАГА

Ты, хто бачыў «Фізікаў-лірнікаў» у мінулым сезоне, прызнаюць, што спектакль вельмі паспеў і паразумнеў за гастрольнае лета. У выніку перапатчавы налет той «мпазантаннай элітанцы», якая здымае на рабцов гонар салону моднага адзення, але мала прыдатна для сур'язнага тэатра, амаль зусім знік. Гэта, праўда, зусім не значыць, што сёння спектакль зусім пазбыўся недахопу. Добра б, напрыклад, пазавідаць у ім ад дэмагогічна срыптыў да двароль-танга смелай дэманстрацыі «інтэлектуальных вольнасьцей мададоўнага» (па-руску скажыце) адзінкі рамаўкі гэтай «клубніцы» зусім не патрабуючы. Наблага было б «падыгнаць» сцэну ў рэстаўрацыю, зробленую нехайна і псіхалагічна непрыдатна. Усё гэта ёсць. Але галоўнае ўсё-такі ў тым, што размова з глядачом адбылася, і размова зусім не пустая, не забавляльная. Так што нават пры той агаворцы, што тэатр не даў свайго выразнага адказу на пастаўленае пытанне, нельга адмаўляць, што глядач атрымаў матэрыял для раздуму.

Перш за ўсё пра п'есу. Чаму яна, пры ўсёй відэаважнасці яе мастацкай «недастатковасці», усё-такі прыцягнула ўвагу многіх тэатраў? Вядома, таму, што пытанне барацьбы здаровага сэнсу з гераічнай бескарыснасцю (вядома, у сферы маральнай), барацьбы ўглытарнага з ідэяльным, якая ў дастатковай ступені часта трактавалася мастацтвам, у тым ліку і тэатрам, — гэта адно з тых вечных пытанняў, якія не могуць устаць, як не могуць устаць катэгорыі хананна і нявысці, добра і зла, вернасці і здрады.

Але вернемся да нашых фізікаў і лірнікаў. Паглядзім, як яны, спалучаючы ў сабе гэтыя каштоўныя якасці. Паглядзім, як на матэрыяле «адыходу» ад навукі і вяртання да яе прафесара Калчанава вырашаецца адна з кардынальных праблем нашай маралі. Бо нават не вельмі здакладна ўжо з першых карцін ясна, што справа тут не столькі ў навукі (і ўвогуле сам па сабе канфлікт паміж прафесарствам і адважаным цыўіком і пэтычным зазіраннем у калодзеж у дастатковай ступені прымытыўнага мастацкага бясцелення), колькі ў жыццёвай пазіцыі Барыса Калчанава, у якой душавай «будова» і вельмі добра, што, стварэнне вобразу Калчанава, Р. Яноўскі дае гэта зразумець.

«Чамусьці я стаў дырэктарам Інстытута... Чамусьці аказаўся з дзяўчынай... Гэта ён быў чалавек, які робіць у сабе душоўную развіцц, якая ў ім ці ніколі не атухала, ці ўзнікла ў выніку вершаў Роберта Выпражкіна. А Ксенія, якая раней і леша за нас з вамі ведае Калчанава і, вядома, некалі нахала яго, гэта Ксенія — Лакштанава значнае з мяккай, ласкавай іроніяй: «...калі мне не здрадзілае памяць Барыса Калчанаў любіць, калі пра яго гавораць...». Ёй не здрадзілае памяць. Калчанаў, бліскучы, абаяльны, моцны чалавек, сапраўды любіць, калі пра яго гавораць. Добра гавораць, хто з захапленнем, а хто і з зайдрачнасцю. І зусім не «чамусьці» ён стаў дырэктарам, і не «чамусьці» ажаніўся з самай прыгожай дзяўчынай у горадзе. Гэта яна і гэта яшчэ было б, як кажуць, пабуды.

Горш іншае. Горш тое, што з нейкага часу Калчанаў навуцнаў стаміваўся «себе» і на шляху да існасці яго навуковай, так і ўсялякай іншай. «Для карысці справы». Ці мо яшчэ для чагосьці? І дазваляў сабе забіраць пра тое, што сапраўды карысна справе, а не нейкаму бязгучаму ў далёкіх справах аднаму кварталу мэрапраблемства, а ў справе ў адзіна важным значэнні гэтага слова — гэта быць заўсёды на варце Праўды, якая ў нас адна, і ўсялякай спробы выдць за якую суратат канцаюцца сумна.

Прывабнасць вобраза, створанага абаяльным акцёрам, быццам узаконенае ўсеагульнае ўлобнае пакланенне, якое акружае Калчанава, не глядзячы ні на што. Пакланенне гэтае хоча і падкрэслівае рэдкае мужнасць Торчыкава, але тым не менш і ахоўвае Калчанава ад нападкаў «апанента». І ўвогуле атрымліваецца, што ўсё даволі міла і лёгкаўдзяльна. Што з таго, што прыгожы дырэктар з яго невадагодна асяляльнай усмешкай, здольны часам мімаходзь

піхнуць свайго блізкага ботам у душу, нахаміць або загадаць вымыць шыбы ў лабараторыю якраз да прыезду высокага начальства? Гэта ж для карысці справы. Калі б ён не ўмеў ператвараць асабістай прывабынасці ў матэрыяльную каштоўнасць, некага ўломліваць, шпосціць забавіваць, кагосьці абскажваць, дык хто ж усё гэта рабіў бы? «Бяздарны Сядлецкі? Гэта ён, Барыс Калчанаў, так называе Сядлецкага, які і сам не схільны пераабышваць сваёй ролі ў навуцы, затое можа навуцнаў Калчанава выскаржываць і таварысцкі прыгледзець сцэну Сядлецкага з Лукаянавым (артысты А. Шапкі і Ю. Сідараў).

Барыс Калчанаў, безумоўна, асоба буйная і моцная. Такі не будзе падлівацца, падлівацца з-за салодкага каваўка. Не будзе прымазвацца да чужой славы. Ён горды і самалюбны. Але ён жа, не мігнуўшы вочкам, крычыць сакратарцы: «Выцянь!» Ён звычайна прайдзецца «па ўласным жаданні», аберагаючы такім чынам гонар інстытута. Ён накарліва паддэка дэпрэсоўцы перад камерай тэледымкі (дарчы, вельмі ёмістая, вельмі сатырычная сцэна, адзначаная дакладнай іграй М. Ключнікавай) таксама ўдзяе карысці справы. Ён жніцца з дзяўчынкаю, ды яшчэ, маркуючы па «падзеях за сцэнаю», двароль-танга пусціць, зольна і пісаць мужу пісьмы «пры ўдзеле грамадзянска». І бяда тут зусім не ў тым, што ёсць нешта надобнае ў жаніцбе сарамаданага з дварэцкагадовай або паддэка (жаніцца сабе на здароўе з чым хто хоча). Влада ў той поўнай наўважлівасці яго гэтага сапраўды цыўільнай душы і не менш цыўільнага інтэлекту, якая ён на сутнасці аддаў на водкуп «благанітай» дурніцы Сусана.

Калі ўпершыню бачым Камарова—Торчыкава, трохі няўклюднага, які бываюць няўклюдны сарамжлівы хлапчук, які хутка растуць, у памяці ўнікае вобраз ланцускага рыцара. Справа не ў вонкавым малюнку вобраза, тут няма падабенства або амаль няма. Справа ў той святой прастаце, з якой ён глядзіць жыццё ў вочы і якая хай будзе блаславенная, бо яна сапраўды святая.

У ігры І. Камарова рэдка адчуваец ігра, як у добрай кнізе не адчуваец «тэхналогія» яе пабудовы. Таму надзвычай натуральна ўспрымаеш, што Торчыкаў не пойдзе, не дашы бою маляўнічаму камараву «фізікаў», не выкрасіць зубінасці гэтага намірамі. І зусім не таму, што яму так гэта вясела — быць. Але калі ён убаць на лавака, якому здаецца, што ёсць час, калі існасць навуцы не патрэбна, ён не схавае свае дулі ў кішні. Вельмі добра ён ведае, што менавіта такімі «тарэтыкамі» каландарнай існасці ў іншыя часы стваралася і сцвярджалася думка, быццам існасць — гэта не заўсёды імяна існасць, а тое, што «карысна справе». З малельнай, суб'ектыўнай здольнасці ўгаворачы ўласнае сумленне вырастае вялікае сацыяльнае зло, з вынікамі якое даводзіцца змагацца з немалымі стратамі.

З Торчыкава нікому не зрабіць «палітыка». Яму разважлівы Палтарыхін не стаў бы намякаю, як намякнуў Калчанаў: «Эх, Барыс Барысавіч, дом твой... Толькі не заўсёды я ў гэтым сваім доме гаспадар...» Вельмі дарчы скажыце, разумны і нават мудры гэты Палтарыхін у такой прадападобнай, такой перанаканальнай ігры Г. Качаткова. Такі разумны і такі мудры, што нават злосьці бярэ: на якая ж д'ябла ты, с'віны, уладаю надзелены, лалкі ўгару задрэў перад радавымі і зусім раскамуніфіраваным марзотнікам? «Я на вашым месцы не прызначаў бы Лукаянава!» — гаворыць яму Калчанаў. — Калі вы гэты зробіце, я напішу пратэст... аж да верху!» Знаючыць, Палтарыхін можа прызначыць ці не прызначаць? Але тым не менш адкаж яго ціці і разважлівы: «не так проста. Ён напалкаўся ўжо, каб яго не абмінулі. Націснуў на ўсе кнопачкі. Хтосьці падпірае яго рукамі і ўсёй спіной». Вось там, а «прычыпцова» Калчанаў яму адказвае: «Ну і чорт з ім!» Ян бачыць, адзіна асцярожна лічыць, што не ў яго слабах праціўна, каб дырэктарам навукова-даследчага Інстытута прызначалі не толькі бяздарнага «вучонага», але самага сапраўднага

мяротніка, а другі тэмперамента... умывае руку.

Не будзем памяжаць рады «бездарных алтымістаў» і сцвярджаць, што гак у жыцці не бывае. У нашым жыцці і яшчэ і як бывае! Бываюць і падлогі-дырэктары, нават у такіх незамурчаным, першародным выглядзе, якому адно толькі галыштук надзе выскаржываюць, як малое свайго героя Ю. Сідараў. І Бурбінка бываюць, «свойскія» хлопцы, што не грэбуюць «левымі» граўмі, а перад вамі строіць з сабе выкрывалінік плектару. І таленавітыя падлогі Шамучні ёсць таксама. Вялікі тэлы звычайна, божуна! Але вось з'яўляецца такі Торчыкаў, які не толькі гаворыць, але і робіць, якая не грызе клопат «здавацца нечым», але які штохвіліны гатовы пакласці (і класці!) галаву на плаху праўды, і тады становіцца куды яснай, што па чым і хто ёсць хто.

Так атрымалася, што Торчыкаў на сцэне амаль адзінокі. Яго маглі б падтрымаць Зоя, Матэрыял для таго ёсць нават у п'есе, ён даваў Б. Масуман магчымасць зрабіць сваю Зою вельмі шчырай, адкрытай, сумленнай, вельмі нечпачліва закаханай жанчынай Торчыкава. Артыстка так і пачала рабіць ролю. Пачала добра. Але ўжо вельмі хутка збілася, стала драбніць. Ёй, магчыма, здаецца, што некаторым бытавым рысам (накшталт празмернага клопату аб стралцы панчо) нібы падмалёўвае вобраз, надаючы яму большую жыццёвасць. А на самай справе атрымаўся яго зазімаць, ледзь не апашлае. І ўжо не дуіцца, што недзе бліжэй да цэнтры падзей — перад намі даволі пасрадна і дробная, ніччэманая дзяўчына, якая нейкім чынам закахала ў сабе Праметэя. І грэба думаць, нямаля фантазіі спатрэбілася Камарову, каб сыграць каханне да такой Зоі.

І яшчэ адна сцэна маглі б зменшыць гэтае адчуванне адзіночцы Торчыкава. Сцэна ў рэстаўрацыі. Яна на дзіва добра зроблена ў п'есе, але на сцэне была ўсё ж магчымасць зрабіць яе больш выскаржывальнай і сыграць так, каб словы Торчыкава пра яго нежданнае расставанне з інстытутам не прагучалі ўсяго толькі сімвалічна.

У пачатку гэтага артыстка было сказана, што тэатр не даў яснага адказу на пастаўленае пытанне. Чаму? Мне здаецца, таму, што няправільна «прастаўлены ацэнкі» жыццёвай пазіцыі герояў. Яны ў іна завышаны там, дзе патрэбна быць куды большага мера суровасці. Гэта не значыць, што праба некага апрацаваць у белае зялёнскае адзенне, а некага публічна ганьбаваць. Але вельмі патрэбна, каб Качаткоў—Палтарыхін не былі такі сардэчны і такі «праўдзінны», калі ўгаворвае Калчанава: «Дарэмна вы пачалі звоніць ва ўсе бакі. Колькі год вы гадзі паперкі пісалі, і колькі раз вядалі — куды ідуць...» І калі наперад вылазіць і калі вытрымаць паказанні... Вось жа якую слаўную бацькоўскую напару навучаная жыццём старэйшага таварыша атрымлівае Калчанаў, які быў настолькі беззавяжлівым, што зрабіў беззавяжліва сумленны ўчынак: «Безумства храбрых поём мы славу!» Так, але па Палтарыхіну быць беззавяжлівым трэба таксама ў меру. А без меры нахай сабе шалее Торчыкаў. Няхай ён сабе на здароўе будзе тым «дзіваком, які ўпрыгожвае жыццё». Затое ж яго і гоняць у шчы адзусіль. Магчыма, калі перамога Лукаянаў, і адсюль іхны нагоняць. Пытанне, які кажуць, застаецца адкрытым.

І ўжо чую нечы з'едлівы шпінт: «А што ці ж так не бывае? Бывае і так, шануюныя грамадзяне. Бывае, што і прыстаючыца надраннаму ўвогуле чалавеку даводзіцца, каб добрую справу рушыць наперад. Бывае. Але ці ж хтосьці небудзь з нас хоча, каб мастацтва займалася разбітацый гэтай вымушанай «стратэгіі і тактыкі»? Я асабіста хачу, каб мастацтва займалася выхаваннем у юнак з нас Торчыкава. Торчыкаў-замагар, а за ім, замагарам, будучыня. І калі Калчанаў гаворыць яму: «Як гэта добра і наколькі лягчэй быць такім, як вы», ён мае рацыю... толькі напалавіну. Гэта вельмі цяжка быць такім, як Торчыкаў. Але гэта сапраўды цудоўна. Бо свет рухаецца да добра і славы Торчыкава, а не Калчанава. І ніколі лічце разважлівасці і аспірацыі, найцікавейшым імем якіх на свеце тварылася і творчыца нямаля адгіндасцей, не служыла прадметам пацізаўчы вялікага мастацтва. Вось чаму хацелася б, каб спектакль, пра які ідзе гаворка, даў больш дакладную і правільную і больш строгую ацэнку такой разважлівасці.

І. КЛІМАШЭўСКАЯ.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ МАСТАК ЦІКАВАГА ЖАНРУ

У Мінскім салон-магазіне адкрылася выстаўка мастацтва-карыкатурыста Міхаіла Лісоўскага. У экспазіцыі вялікае дзёхсот карыкатур, пераходных шэражаў на беларускі мастацкі, пісьменніцкі, кампазітарскі і іншыя дзёхсот культуры.

М. Лісоўскі закончыў факультэт жывапісь Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута. На працягу многіх год ён сур'язна займаецца карыкатурай, шэражам. Яго малюнкi да сціплым і зграмадным часта сустрачаю на старонках беларускіх газет і часопісаў. Творы мастака з'яўляюцца і ў цэнтрынальным друку. Лісоўскі пачаў супрацоўнічаць у прэсе яшчэ са студэнцкіх год. Спачатку гэта было толькі захапленне. І адна з першых газет, якая дала свае старонкі для яго твораў, была «Літаратура і мастацтва». На мастаку ў гэты перыяд вялікі ўплыў аказаў вядомы савецкі карыкатурыст Іосіф Ірвін.

Першыя карыкатуры М. Лісоўскага мелі поспех, і гэта вызначыла напрамак яго творчасці. Лісоўскаму ўдавалася сваім вострым вочкам падмеціць у чалавеку пэўныя рысы і з гранічнай лаканічнасцю, гумарам, часам гэразікам іх перадаць.

На першай персанальнай выстаўцы мастака мы можам пазнаёміцца з творамі некалькіх апошніх гадоў. Тут і белыя накід-шэражы, якія выконваліся на карачніскім семінары маладых творчых работнікаў, што праходзіў гэтым летам, і графічныя даклады, віртуозныя партрэты-шэражы, над якімі мастак працаваў гадамі.

Мастаку больш удаюцца шэражы на тых людзей, якіх ён добра ведае. Асабліва ж цікавыя

іх герояў, вывучыў іх звычкі, дэведзюць пра любімыя заняты, схільнасці.

М. Лісоўскага захапіў юнацкі запал, перывітасць маладога выбежскага мастака Жана Савіцкага. І ў малюнку ён карыстаўся энергічнай, смелай, масыванай лініяй, падкрэслівалася задзірысты кос, ускінуты валасы, што тонка і з гумарам дазваляе перадаць характар чалавека.

У другім плане вырашаны шэраж на пэста Давіда Сімановіча. Тут лінія становіцца плаўнай, рытмічнай, яна нагадвае тую інтанацыю, з якой пэст чытае свае вершы. Замкнуты цяжкі контур дзях. Усё гэта надае пэстае гумарыстычнае і пісансці.

З карачніскіх работ хацелася б адзначыць шэражы на скульптара Івана Міско, пэстаў Веру Варбу, Еўдэкію Лосі і інш. Аднак неабходна сказаць, што на многіх работах ляжыць адбітак паспешлівасці, павярхоўнасці ў ацэнцы людзей.

На выстаўцы ёсць таксама работы, якія мастак ствараў доўгі час, дабываючы выразанасці, дакладнасці характэрнасці, глыбокай думкі. Тут шэраж ператвараецца часам у псіхалагічны партрэт.

Вось кроцьчы мастак Самён Герус, поўны ўнутранай годнасці і трохі самапааглыблены. М. Лісоўскі дакладна знайшоў фармат ліста, удаля ўкаманаванай у яго слізг фігуры з даўгімі, тонкімі, як у бусла, нагамі і масіўным торсам. Выразна намаляваны твар, які хавецца ў вялікім каўняры, фотаапарат, што вісіць на грудзях. Усё гэта надае пэстае гумарыстычнае і псіхалагічнае гучанне.

Калі Герус на малюнку быццам ляціць над

графічныя лісты, у якіх адчуваецца, што мастак захэтыў сам тыпаж, яго цікавіць чалавечыя якасці. Гэта можна меркаваць па работах, зробленых на Нарачы. Мастак пажыў срод мастацтва трохі наўмыслым.

У характэрнасці мастака Алега Луцвіча гучаць іншыя ноты, гэта хутэй шэпты, душоўны расказ пра яго. Аўтар з вялікай сімпатіяй, усяляючы гаворчы пра лёс чалавека.

Цікавыя псіхалагічныя шэражы-партрэты мастакоў Леаніда Шаньмелева, Аляксандра Мазалева, Уладзіміра Сухаверха, Марка Данюка, Арлена Кашукірава, скульптара Заіра Азгура, тэатральнага мастака Аскара Марына, пісьменніка Валянціна Бякіна і іншых. Лісоўскі ніколі не паўраецца. Кожная новая работа мастака мае іншы фармат ліста, іншую кампазіцыю, дакладна змяшчае дэзны мастацкай сродкі для характэрнасці персанажа.

Сам жанр карыкатуры дае вялікую прастору фантазіі мастака. У яго работах тонка пераплетаюцца гумар і жарт, іронія і сатыра, якая дэходзіць часам да гэразіку і сарказму. І ў той жа час работы вызначаюцца вялікай чалавечасцю, нават заганы ён паказвае без злосьці, з іроніяй і спачуваннем.

Персанальная выстаўка работ М. Лісоўскага сведчыць аб тым, што сроднае мастацтва чыкавы мастак рэдкага жанру. Праўда, не ўсё яшчэ роўна ў яго творчасці. Некаторыя работы неадакладны, не заўсёды арыгінальны. Мастаку трэба пазбавіцца некаторай перайманасці, несамая стойнасці. Больш самакрытычна, патрабавальна яму трэба было аднесціся і да адрбору работ на гэтую выстаўку, каб асобныя слабыя лісты не псавалі ўвогуле добрае уражанне.

Надзежда ВіСОЦКАЯ

50 ГОД КАР'ЕРЫ НАСЦІРАЧ ВЯЛІКАЙ ДАШЭ ПОДЗВІГ КУЛЬТАРМЕЙЦА

Першыя гады Савецкай улады. Усе чорныя сілы старага свету абрушыліся на маладога Рэспубліку Саветаў.

У тыя цяжкія дні Радзімы гады з'явіліся новыя людзі, якія заслужылі асабліва павагу ў народа. Гэта былі культурмейцы, сапраўды гвардыя культуры-асветнага фронту, што стварылі ў агні рэвалюцыі і грамадзянскай вайны. Гэта была армія Галоўнаўдзялення, на чале якой стаяла Надзежда Канстанцінаўна Круцкая.

19 верасня 1924 года ў краіне быў аб'яўлены ўсеагульны конкурс на лепшую хату-чытальню.

Цікавы патрабаванні, што ставіліся журы конкурсу. Прадугледжвалася, напрыклад, што хата-чытальня павінна быць цесна звязаная з насельніцтвам воласці і навакольных вёсак. Улічваўся таксама масавы характар яе работы і наколькі яна стала блізкай і неабходнай для сялян, наколькі хата-чытальня з'явілася ініцыятарам і кіруючым практычным мерапрыемствам у дапамогу вёсцы; у якой меры хата-чытальня садзейнічала аб'яднанню бедняцкай і сярэдняй супраць кулакоў.

У снежні 1925 года «Правда» апублікавала вынікі конкурсу на лепшую хату-чытальню. Хто ж быў прызначаны пераможцам?

Гэта Благавіцкая хата-чытальня Чавускага раёна Магілёўскай вобласці і Астроўская хата-чытальня на Печубіччыне. «Праўда» таксама апублікавала артыкулы аб вопыце работы гэтых перадавых культурна-асветных нашай краіны.

Працуючы ў архівах, мы дасяліся праймальных фактаў жыцця актыва Благавіцкай хаты-чытальні ў першай палове дваццатага стагоддзя.

Пасля Вялікага Жыгальскага настаўнікі Бічучоў і Жыгалькі, якія вярнуліся з фронту, вырашылі стварыць пры Благавіцкай школе культурна-асветны гурток для сялян. Але што маглі зрабіць яны, пазбавленыя сродкаў? Часткова за свае грошы, часткова за капейкі, сабраўшы ў сялян, былі выпісаны газеты. Калектыўныя чыткі заўсёды прыцягвалі шмат народу. Асаблівым поспехам карысталіся даклады. Галоўная тэма іх — бягучы момант, новыя законы, міжнароднае становішча, ход грамадзянскай вайны.

Чавускі павятовы ваенны камісарыят, дэведзючы пра тое, што ў Благавічах працуюць культурна-асветны гурток, пачаў псылаць энтузіястам газеты, дакладчыкаў. Жыгалькі і Бічучоў арганізавалі некалькі канцэртаў мастацкай самадзейнасці, праграма якіх наслалары, баяны, агітацыйны характар.

У пачатку 1919 года ў Благавічах з'явіўся малады чалавек у шыні з зоркаю палітрука Чырвонай Арміі. Гэта быў шахцёр-камуніст Зубараў. Са зброй у руках ён адстойваў на франтах грамадзянскай вайны Савецкай рэспублікі. Цяпер вярнуўся ў родныя Благавічы, каб памагчы сваім землякам выравацца з цемры невуцтва, забавонаў, навуцчы іх распазнаваць хітрых ворага. Ён прыноўні неспці святло Саветаў у вёску.

Нялёгі гэта быў час. Павятова армія арганізавала культурна-асветны фронт, што пачалося з выдзелі Зубарава не могуць, нават заробатнай плагты не будучы плагты. Але камуніст-палітрук застаўся на сваім пасту. Галоўнае—праца, а працыць ён здоле, хая і цяжкавата будзе.

Энтузіясты дамовіліся з гаспадаром аднаго дома аб тым, што яны будуць апаляваць будынак, будучы, нарэшце, трохі плагты грошай. Так было знойдзена памяшканне для першай хаты-чытальні ў Благавічах, па традыцыі таго часу названай народным домам.

Першы клопат Зубарава — стварыць актыва. Чалавек вясёлы, таварыскі, ён хутка ўстанавіў кантакт з людзьмі. На агульным сходзе быў абраны савет народнага дома. Большасць актывістаў народнага дома — гэта лепшая частка сялянства Благавіч і навакольных вёсак, былі чырвонаармейцы і партызаны, камсамольцы.

На актыва абнараўся культурмейца Зубараў. Ён быў ужо сур'язна хворы і не звартаў увагі на сваё здароўе. Гэта пра яго можна было сказаць: гарэў на рабоце і запальваў іных сваім энтузіязмам.

Уваходзячы ў народны дом, селянін звартаў увагу на партызанскіх правадчыкоў на сценах, на плагты і лозунгі. Тут жа вышваліся і тэксты важнейшых рашэнняў Савецкага ўрада і губернскага ўлад. Невялікая сцэна, рады лавак, чысцяна, якую пастаянна падтрымлівалі актывісты, — усё гэта вабіла людзей у народны дом.

Пачаліся заняткі ў гуртках. У палітгум гуртку вывучаліся пытанні бегучага жыцця краіны. З гэтага гуртка выйшла нямаля добрых агітатароў, людзей, які ўмелі правесці гурткі з сялянамі. Працаваў гурток на ліквідацыі неписьменнасці.

У Благавічах быў створан сельскагаспадарчы гурток — своеасаблівы штаб, актывісты якога вялі вялікую агітацыю за стварэнне гаспадарка-камуна.

Працаваў у Благавічах гурток мастацкай самадзейнасці, рпертурар якога быў баявым, сучасным. Але Зубараў усё гэтага было мала. У Чавусы ў той час працавалі педагогічныя курсы. Ён дамоўіўся са слухачамі, і тыя памагалі праводзіць культурна-асветную работу ў вёсцы.

Вось што пісала «Правда» 16 снежня 1924 года аб рабоце Благавіцкай хаты-чытальні: «Наведванне заняткаў даходзіла да 150 чалавек, а на спектаклях было чалавек 300 чалавек. Са 120 прачытаных лекцыяў 45 — на сельскагаспадарчы, 27 — на палітычны тэмы, 48 — на тэмы прыродазнаўства. Спектакляў прагледзела тры тысячы сялян. І 200 кніг бібліятэкі сталі сапраўднымі сярбамі працяўнікоў вёскі».

Галоўнае ж у рабоце благавіцкай энтузіястаў — бурны рост актыву, рост свядомасці мас. Была створана партыйная ячэйка, у якую ўступілі былыя байцы Благавіцкага партызанскага атрада. І тут вялікая заслуга першага камуніста ў вёсцы Зубарава. Сёння цяжка ўявіць, як працаваў гэты цудоўны чалавек. Бо нярэдка бывалі дні, калі ён амаль не еў. Сябры прыно-

ПРА ГЕРОЯЎ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны пачаў работу над біяграфічнай серыяй «Героі зямлі беларускай».

Выйшаў з друку першы выпуск гэтай серыі — 10 буклетаў, прысвечаных жыццю і подзвігам Герою Савецкага Саюза Ул. Амельнікава, А. Гарэца, М. Гастэль, К. Заслона, В. Л. Даватара, Л. Лорчані, М. Ст. Назар, П. Купрыянава, М. Шмырова і З. Тусналобай-Марчанка.

Першы выпуск біяграфічнай серыі выйшаў пад рэдакцыяй дырэктара Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны С. Шуцкіна. Выданне ажыццёўлена студэнтам «Фотажыццё» Саюза журналістаў Беларусі.

А. АЛІН.

З АРХІВА АРТЫСТА

Народная артыстка БССР Л. Шыноў перадала ў Цэнтральны дзяржаўны архіў літэратуры і мастацтва БССР дакументальныя матэрыялы свайго пераможца мужа К. Саннінава, якіх трэба ўважліва перадаць дзяржаўнай прамі, прафесара.

Фонд вялікі і разнастайны па тэме. Вось рэжысёрскія артыкулы да пастаноўкі спектакляў «Настаніца Заслона», А. Маўзона, «Аніа Карэніна», Д. Талстога, «Піаццэ жаваранкі» К. Крапівы, «Злавіца не траба» В. Зуба і іншых.

Сярод перададзеных дакументаў шматлікія артыкулы К. Саннінава, рэцэнзіі на спектаклі. У фондзе ёсць рэцэнзіі на работу А. Атрошчані «Творчы шлях Трэціа Беларускага дзяржаўнага тэатра», водгук аб дысертацыі С. Карабана «Светлагорад Я. Купалы».

КІРАЎНІК СТОТЫСЯЧНАЙ ГРАМАДЫ

Бадай, не так ужо многа знойдзеца ахвотнікаў заставацца ў турме. Тым не менш летам 1930 г. у гродзенскай турме ў беларускай Польшчы палітвязню зачыталі раскрыты прэзідэнта аб звальненні, а ён рашуча адмовіўся пакінуць сцены гэтай турмы, якая была выкарана на высокіх навуковых узроўні. Да сучаснай беларускай грамадзянскай вольнасці, унармаванай Б. Тарашкевічам.

ПІСЬМЕННІКІ І ВАЙНА

У выдавецтва Акадэміі навук ССР выйшла ў свет першая кніжка сэрыі «Літаратурны спадчыны» — «Савецкія пісьменнікі на франтах Вялікай Айчыннай вайны». У гэтай кніжцы сабраны нывядзеныя літаратурныя творы вайсковых гадоў, франтавыя вершы малавядомых паэтаў, кінасцэнарыі, публіцыстычныя артыкулы, агляды творчай спадчыны пісьменнікаў, якія друкаваліся ў савецкіх газетках і вышлі ў свет, справядліва аб паважэнні вайсковай наміці Саюза пісьменнікаў ССР, успаміны, вядомы чытачу.

Гэты здымак зроблены ў музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, які наведалі госці з Таджыкістана. Фота Ул. КРУКА.

РАДЗІМА

І зноўку год мінуў... І зноў, як на карціне, Усе мае жыццё сабрава ў міг адзіны. З радзімай звязан я сваёй, як палец з кісцю, Хоць паўжыцця правёў я на чужыне.

І, заглушаючы гудзенне акіяна, Мне ў сэрца пранікаў далекай рэчкі голас.

О, родны край! Ляцёў я да тавай граніцы І адчуваў — сляза на вейках усё цяпліца. Калі ж я адлаўтаў — тавай ляцёў я песьняй: Дамоў яна вяртала, нібы чаруціца.

Расстання многа перанёс я з болей, Ды ў сэрцы захаваў той сад і поле. Дзе б я ні быў — з табою быў заўсёды, Бо я цябе, як маці, не забываў ніколі.

ЯГО ГАЛОЎНАЯ ТЭМА

У ГАСІЯХ У ТАДЖЫКСКАГА ДРАМАТУРГА ГАЊІ АБДУЛО

Гані Абдуло называецца адным з пачынальнікаў таджыкскай драматургіі. Яшчэ ў 1934 годзе на сцэне Таджыкскага драматычнага тэатра імя Ібрахіма, створанага ў 1929 годзе, з поспехам ішла першая п'еса драматурга «Даліна шчасця». У гэтым жа тэатры праз два гады была паставлена яго другая п'еса «Патрыятызм», прысвечаная пераможцам вайны. У 1985 годзе. Пяру Гані Абдуло належыць п'еса «Абавязанне сумлення», «Перад свіданнем», «Песня ў гарах» і іншыя. Ён пераключыў на таджыкскую мову некалькі твораў рускага драматурга Аляксандра Астроўскага, а таксама вершы Горькага, Маякоўскага, некаторыя творы Таадора Драйзера і іншых класікаў сусветнай літаратуры.

ЗЯМЛЯ

У неба я ўзлятаў, ды ведаў, дзе ляжыць: Ні разу ад зямлі я не адвёў вачэй... Быў водарам зямлі напоены тады, Хоць зоркі дакраналіся плячы.

Тут, на маёй зямлі, адчуў я першы раз, Што веру ў жыццё і што зямля — для нас. Дарогаю надзеяй паішоў я на зямлі І ўзяў з сабою хлеб і слова ў запас.

Я з тымі быў, хто засвечыў святло для ўсёй зямлі І песьнямі людскіх сэрцаў узялі. Імёны продкаў мы чытаем зноў, Вітанчы дзяцей, што ў новы свет прыйшлі.

Саргаты буду я заўжды зямлі чыстым, Бо я люблю ўсе, што для людзей цяло! Я для таго жыў, каб на усёй зямлі Сявіла незгасальна нашае святло.

Пераклаў Ул. ІЯЗЭВЕДКІ.

ЧАГО ЯШЧЭ ТЫ ХОЧАШ?

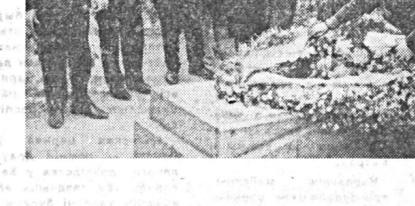
Я тваю ўладу прызнаю. Чаго яшчэ ты хочаш? Калі п'яно — цябе п'яно. Чаго яшчэ ты хочаш? Табе да кроплі завяшчаш — І падпіс свой заверыў — Жыццё маё і смерць маю... Чаго яшчэ ты хочаш?

Табе вядома, што рабы заўжды паўстаць гатовыя, Растрываючы краты і з душы навед сарцаць аковы. І выправіцца ў кіпенні сіл з навольніцкай цясніны, Як вызваленая рака, на шлях шырокай, новай.

А я — твой раб, каторы рад сваёй нялёгкай долі. Чым жыць на волі без цябе, лепш муніцца ў няволі. Скажы — і стану я нічым, скажы — слаўным стану. Нашто здароўе без цябе? Хачу крычаць ад болю.

Табе я вернасць берагу. Чаго яшчэ ты хочаш? Твай ім не сходзіць з губ. Чаго яшчэ ты хочаш? Ва ўсіх па-рознаму гарыць агонь каханых у сэрцы. Я без цябе жыць не магу... Чаго яшчэ ты хочаш?

Пераклаў Генадзь БУРАЧКІН.

Таджыкскія літаратары ўскладаюць вянок на магілу народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.

Фатэх Ніязі

БУКВАР

БЫЛЬ

Восень 1943 года. Даўно ўжо выпаў снег. Халодныя рэзкі вецер гнаў па небе тавыстыя белыя хмары. Зянопа пацвяржаўся, байцы лейтэнанта Сафія Сангінава разглядалі сяло, што раскінулася перад імі. Яно ляжала ў лагчыне, перааранай чорнымі шымаі акаваў, перад якімі ў некалькі радоч цяннуся калочы прот. Сяло нібы вымерла. Ні дымку з камінаў, ні агеньчыка ў вокнах. Можна было падумаць, што сяло абваднела, што жыхары ўцяклі ад жахаў вайны. Толькі аўтаматычныя чорныя час ад часу праціналі вяртанне неба ды ў акапах зрэдку мігала варожая нарка і, нібы крот, адразу ж хавалася ў зямлі.

рамна спрабуючы разгледзець у бінокль хоць якія-небудзь аднакі жыццё ў сяле, з якога яму было загадана выйці праціўніка.

На світанні лейтэнант Сангінаў узяў байцоў. Факульты былі наагатовы і адрылі ўраганны агонь. Вой быў жорсткі і, нарэшце, на плячах праціўніка нашы з крыкам «ура!» уварваліся ў сяло... Савецкія воіны з'явіліся на вуліцах вызваленнага сяла, і адразу ўсё ажыло. Са скляпай і ўкрыццям павыходзілі людзі — жанчыны, дзеці, старыя... Змардаваныя, знясіленыя, у лахманках... Яны кідалі салдатам на шыю, асыпалі іх пацалункамі. Слёзы шчасця цяклі па скудзельных тварках. Бадай, гэты былі першыя ўсмешкі за доўгія-доўгія месяцы няволі.

Раптам увагу лейтэнанта Сангінава прыцягнуў вёмы крык жанчыны.

Ля расчыненага насцен хлява, няёмка падкурчышы нагу, ляжаў хлопчык. Ён быў нерухомы. Снег пад ім афарваваўся крыхю. Проставаля жанчына, стаячы на каленках, галасіла, тармочычы хлопчыка за плечы.

— Сярожа! Сярожака!... Смыок... Што яны з табой зробілі, звярнулі праклятыя... Ой, не магу... — крычала няшчасная маці.

Лейтэнант Сангінаў панаваў лоб хлопчынка, прыклаў руку да яго грудзей і загадаў двум салдатам аднесці параненага ў санчасть.

Адзін з байцоў скінуў шыбель. На яго паклікі хлопчыка і панеслі, як на насліках, Лейтэнант Сангінаў убацьну на сцяне невялікі, мокры ад крыві сшытак, у вокладцы, зробленай з двух калянак фанеры. Лейтэнант падняў яго і разгарнуў. На першай старонцы вялікімі друкаванымі літарамі было выведзена ад руні: «Буквар».

Лейтэнант з цікавасцю пачаў гартач прыгожа распісанага і размаляванага старонкі. Байцы, што сабраліся вакол камаўдзіра, не маглі адвесці вачэй ад доўлага сшытка, на старонках якога былі ўзможаны тэкст і малюні «Буквара», на якім усе яны вучыліся некалі ў школе.

— Вы ведаеце, хто тут пахаваны? — Нашы настаўнікі, — адказаў хлопчык, глядзячы на лейтэнанта знізу ўверх.

— Настаўнікі?! — здзіўліўся Сангінаў. — Так, — сума падвердзіла жанчына. — Адзін вучыў нас арыфметыцы, а другі — чытаць і пісаць, — сказала хлопчык.

— Мікола, пакажы буквар, — сказала жанчына. Хлопчык працігнуў кнігу, што трымаў пад пахаю. Яна была дакладнай копіяй той, падаранай на снезе Ія Сарожы, у вокладцы з дзвюх фанерных дошчачак.

— Адкуль яна ў цябе? — Дзядзька Сабір перапісаў яго з сапраўднага буквара, — адказаў Мікола.

— З сапраўднага? А чый бы сапраўдны «Буквар»? — спытаў лейтэнант, пачынаючы разумець, у чым справа.

— Сарожкаў. Старасты нашага класа. Лейтэнант дастаў з паштоўкі «Буквар». — Вось Сарожкаў «Буквар». — І ён раскажаў, што Сарожка цяжка паранены і знаходзіцца ў санчасть. — А ты хіба не ведаў гэтага? — Не, мы хаваліся ад факульты ў лесе, — сказала маці Міколы. — Вось вярнуліся і дачакаліся... Бяда якая... — дадала яна, адводзячы вочы.

— А вы ведалі гэтых настаўнікаў? — прыцягнуў дапытваюча Сангінаў. — Як жа не ведаць... І жанчына раскажала лейтэнанту пра тое, як амаль год назад у сяле з'явіліся двое савецкіх салдат, што ўцяклі з лагера ваеннапалонных. У аднаго з байцоў была амушчаваная рука, у другога амбаржаныя ногі. Дабраца да сваёй яны не маглі, а тут яшчэ зіма, маразы лютыя, не тое што ісці — дыхаць было цяжка. Вераб'і замазралі на лату. Позняй ноччу яны пастакулі ў хату, спакутаваныя, знясіленыя ад голаду і холаду.

Маці Міколы пусціла іх у хату, абгарэла, накарміла, а потым сказала: — Тут вам заставацца небяспечна. Навокал немцы.

Што ж нам рабіць, сястрыца? — сказаў бялявы — ісці далей няма сільс. Жанчына задумалася.

— Вы туды ідуце, а я збегаю ў...

— Туды ідуць, а я збегаю ў...

Выйшлі з друку

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»
І. Гаралі, М. Маркушаў, І. Цішкевіч, В. Шкурко. Каментарый да крэмлінскага кіноса «Беларуская вайна». Пад агульнай рэдакцыяй старшыні Вярхоўнага саюза БССР С. І. Шарыкіна. На рускай мове, 1966 г. Тыраж 20 000 экз., стар. 460. Цана 1 руб. 07 кап.

Міхал Гелер. Галіны коскі. Вершы для дзяцей. Пераклад з французскай мовы. Мастак Ю. Забэйра, 1966 г. Тыраж 75 000 экз., стар. 28. Цана 8 кап.

Валентын Лушча. Наша поляцкая прафесія. Нарысы і аповяды. Мастак В. Забэйра, 1966 г. Тыраж 4 000 экз., стар. 116. Цана 17 кап.

Васіль Макаравіч. Мершышчыны І паралелі. Вершы. Мастак П. Драчун, 1966 г. Тыраж 5 500 экз., стар. 108. Цана 19 кап.

Уладзімір Міжвіч. Мелодыі. Аповяды. Мастак У. Лось, 1966 г. Тыраж 10 000 экз., стар. 52. Цана 17 кап.

Ю. Сміроў. XXIII з'езд КПСР аб міжнародным становішчы ўзвешчанага партыі ССР. На рускай мове, 1966 г. Тыраж 6 000 экз., стар. 56. Цана 6 кап.

Шта Руставіч. Візія ў трыгратнае для рускай мовы. 1966 г. Тыраж 350 экз., стар. 18. Цана 23 кап.

Э. Тырмаў. Таната для фартэпьяна. Вершы. Мастак П. Драчун, 1966 г. Тыраж 3 700 экз., стар. 64. Цана 30 кап.

Эстрадныя пьесы. Мастацкая выдання. На рускай мове. Мастак С. Кавалевіч, 1966 г. Тыраж 3 700 экз., стар. 64. Цана 30 кап.

Брэт. Паштоўкі. (12 штук). Каляровае фота А. М. Аняных, 1966 г. Тыраж 10 000 экз., Цана 24 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «НАРОДНАЯ АСБЕТА»
В. Шкурко. Вылучэнне дыялектычнага і гістарычнага матэрыялу ў курсе грамадазнаўства. На рускай мове, 1966 г. Тыраж 3 700 экз., стар. 124. Цана 18 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «СТАТЫСЬКА» БЕЛАРУСКАЕ АДДЗЯЛЕННЕ
Беларуская ССР у лібках у 1965 годзе. Статыстычныя звесткі аб аб'ёме і якасці сельскай гаспадаркі. На рускай мове, 1966 г. Тыраж 5 500 экз., стар. 173. Цана 42 кап.

КНИЖНАЯ ПАЛАТА БССР
Савецкая кніга пра Беларусь. Выйшлі ў свет. 1946—1963. Частина П. Прырода. На рускай і беларускай мовах. 1966 г. Тыраж 1330 экз., стар. 126. Цана 27 кап.

Г. ЮРЧАНКА.

адно месца. — нарэшце сказала яна. — Можна, усё ўладкуецца.

Удзень задрэмал на лаўцы, прыгартыя пшлом рускай пачы. Хутка вярнулася гаспадыня.

— Хадземце, — сказала яна. — Аднаў вас у бясцёнае месца... Да сястры. Яна мае посуд у нямецкай сталовай і бялізну іх адзірама.

Салдаты нахмурыліся.

— У добрае рукі трапілі, — буркнуў блзрукі. — Але нічога не зробіш... Выбару няма... — Не бойцеся. Войў не з'есць... Тры месяцы хаваліся ў сцяне салдаты. Тры месяцы, тоячыся ад усёх, навіла Ім яду, даглядала, як родных, Еудыя Васільева, старэйшая сястра Міколкавай маці. Увесь гэты час яны парываліся пайці — дабраца да сваёх, але цётка Дуся пераконвала, што з гэтай задумай нічога не выйдзе — фронт рушыў далёка на ўсход, навокал факульты, ды і зіма вельмі лютая... Вырашылі чакаць вясны.

Аднойчы ў сцен спусціўся хлопчык, які прыніс чыгуноку з бульбаю.

— Мама не можа прыйсці, — сказаў ён. — Мне загадала.

Там пазнавамілася савецкай воіны, што ўцяклі з факультскага палону, з Сарожка.

— Які галок табе пайшоў? — Дзевяткі.

— У школу б якраз хадзіць... — уздыхнуў Павел.

— Умееш чытаць-пісаць? — спытаў Сабір.

— Не.

— Давай вучыць яго грамаце, Сабір. Усё роўна рабіць няма чаго, — пранавіла Павел. — Хоць вучыцца, Сарожка?

— Чаху, — кінуў хлопчык. — У мяне нават «Буквар» ёсць.

— «Буквар»? Адкуль?

— Мама купіла, калі збрала мяне ў школу... А тут вайна пачалася, мы яго і схавалі. Прынесці?

[Заканчэнне на 4-й стар.]

ПЕСНЯ З БАЛКАН

У гэтым да беларускага пісьменніка прыехаў вядомы балгарскі паэт, намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Асцяжок» Іван Давыдка.

Упершыню І. Давыдка наведаў нашу рэспубліку восем гадоў назад. Прабыў ён тады ў Беларусі ўсяго два дні, але для яго і гэта было досыць, каб палюбіць наш край і народ і зрабіць шчыры збор паэмы паэзіі. А што гэта значыць так, нас пераконвае яго шматлікія і выдатныя паэмы.

Іван ДАВЫДКА

МАСТАК

Жыў-быў адзін мастак. Трошку дзівак. Так лічылі дарослыя. А мы, вясковая дзеці, хадзілі з цікавасцю ўслед і глядзелі, як ён прыдумваў і прыдбываў дзесці.

Кожны дзень ён ішоў да рабочага месца свайго, дзе хвалялі горбіны магілы ў сасонніку. Трымаючы, нібы ярама, прымацоўваў да сцягу ўсяго, а дарэчыткам меў жаўрукую песню з-пад сонейка.

Раскрыстаныя сяляне ступалі па чорнай глебе, коні глядзілі пляска, а ён паўтараў чорныя кібы-барозны хмарамі ў небе і зорамі іх засяваў.

Ахінуўшы шапкам, вынашаным ушчыт, рэха песенькі той жаўруквай, дрэвы зваў да сабе, і пад лёгкім прыжурмам вацяй яны на палотнішчы пускі па коранем кораня.

Калі ён вяртаўся—відаць было: сілы няма, крокі яго зліваліся з крокамі босых артыкаў. Хіба яму нізка было—гэтулькі ўзгоркаў і хмар пад пахаю несіць дахаты!

Зімою рабілася мутнаю плямак яго акно, і калі ён чуў, як заводзіць мяцельца спевы, ён запальваў сонца—і ўспыхвала палатно, каб сгарэць не далоні яго, а пазыяны дрэвы.

Дзе ён браў тое сонца! Няўжо ў зямлігнём неба! Не—там цёмна і холадна так, што жывома—бжада. Напаўна, употай насяў яго ў сваім кепі, як хлапцукі пушанятка, што выпадзе часам з гнязда...

Такія сабе не пакідаюць нічога. Навошта! Радасць другім раздаюць, і лічэць, што добра жывецца, і, дагарваючы самі, распавядаюць такое вогнішча, для якога настунны дні сядуць пагрэцця.

Яны не збіраюць пакінуць дрэвыя зёрны, жыццё ў басонні і моўкіх страчоўце смерць, пакінушы іншым галактыкі пацучаў і сонцаў.

Людзям практычным цяжка іх зразумець.

ЗНАЧАВАУ Я У ПРЫДАРОЖНАЙ ХАЦЕ

Значававу я ў прыдарожнай хаце, на ложку, побач з вышываным пелюнем у галавах. Яшчэ перад снітаннем закукараў ён—і я праціснуў. На вуліцы, у мокрых калінах, туліўся зморк. І кроцьлі мужчыны з бяліскамі ад співак валасалі. Садоўнікі ішлі на працу. Дрэвы збіраліся, як дзеці, каля іх, каб паказаць свае пады. І морак ад зарова дасягала радзюў. Ці не мае равеснікі міналі, з якімі бегаву я на полі босі!

Заслухаўшыся ў гоман, мне нячутны, яны ішлі бескарынімі садамі, задумлівымі, нібы дрэвы ўвосені, і пелчы і згніліся ад думак, ад хваляванняў і турбот няякіх.

Нябачна, у маршчынах іх ляжала дзіўная родная новае квіценне, і людзі старэйшыя нейтраліт—з пыткай мудрасцю зямной, іх рукі зліваліся з прасціртымі сукнамі і коперам, і жарамі, і лясам.

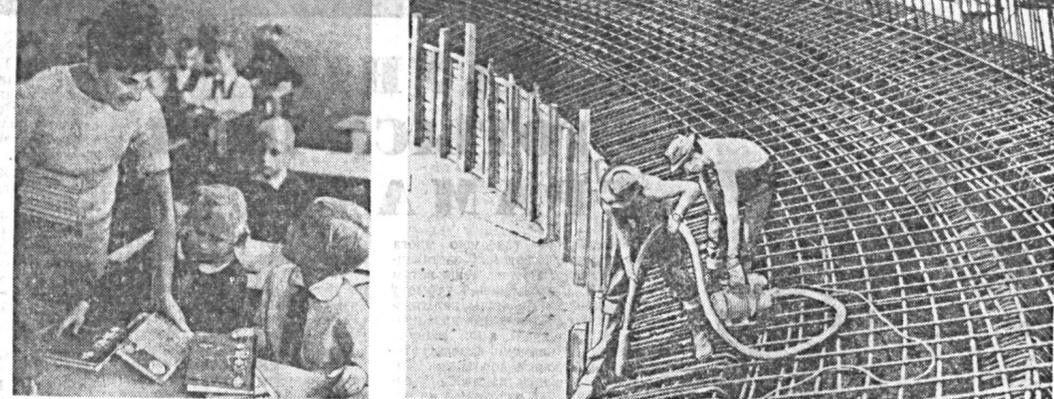
Шчаслівым чучыя я, што вырас з імі, што мне дані дыханне тыя творцы, якія дзельці славы невядомы і пакідаюць свой званы прытулак пад звынае квіценне, шум лістоў, пад звынае пчалінай хмаркі залаты.

Пераклаў з балгарскай Ніл ГІЛЕВІЧ.

БУКВАР

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.] Калі Сярожа зноў спусціўся ў склеп, за паўхаву ў яго быў «Буквар». — Толькі каб ніхто не ведаў,—прашаптаў ён.— Чапу?—пацкаваўся Павел. — Калі фашысты пранохаюць—усіх нас заб'юць. — Не бойся, калі да гэтага часу не пранохалі, дык і цяпер не пранохаюць,—сукалоў яго Сабір. — Таго дня Павел і Сабір пачалі займацца з Сярожам. Яго маці, дачуўшыся пра гэта, спачатку занепаколілася, але па меры таго, як Сярожа авалодваў граматыца, стала радавацца. Больш таго, аднойчы яна няспяна сказала «гасціям»: — Можа і пляменніку маім пачуцьце...

Нягледзячы на неясную, Павел і Сабір не маглі адмовіць чэццу Дуці. Толькі казалі, што з адным «Букваром» будзе цяжка. Ды і шчыра каў няма. Праз некалькі дзён Еўданія Васільеўна прынесла некалькі сшыткаў і алоўкаў, якія ёй удалося незале адбыць. — Давай самі зробім «Буквар»,—прапанававу Сабір. — Разгарнушы перад сабою Сярожаму кніжку, ён пачаў пры святле газонкі перамаляваць яе ў шчытак. Там, дзе былі друкаваныя літары, ён

Сёння — 17 год Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Гэта свята не толькі для грамадзян, якія абралі сацыялістычны лад жыцця, гэта свята і ўсіх свабодалюбівых народаў свету, якія вядуць стварэнне ў цэнтры Еўропы міравоўнай, дэмакратычнай аднавінкі. За 17 год ГДР дабілася выключных поспехаў ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі, культуры, мастацтва. Паглядзі, чытач, на некалькі здымкаў, зробленых у Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Тое, што на іх адлюстравана, — яракае сведчанне тых вялікіх змен, якія адбыліся тут.

НА ЭКРАНЕ ФІЛЬМЫ ТАДЖЫКІСТАНА

У сувязі з Тыллем таджыкскай літаратуры ў Беларусі прадэманстраваныя фільмы таджыкскіх кінэмаграфістаў. Беларускія глядачы ўбачаць новыя работы таджыкскіх кінэмаграфістаў. Вось адна з іх—шырокаэкранная мастацкая кінааповесць «Перакліч». Аўтар сцэнарыя і рэжысёр-пастаноўшчы карціны Данііл Храбравіч (яго піру належача сцэнарыі кінафільмаў «Чыста неба» і «Дзевяць дзён аднаго года») невыпадкава так назваў свой твор. Гэта фільм пра духоўную блізкасць і адзінства пакаленняў: таго, што прайшло праз выпрабаванні Вялікай Айчыннай вайны, і сённяшняга, якое скарае космас. Праздзяючы па яракай, асветленай тысячамі вяснінкі агнёў Маскве, адзін з вядучых канструктараў касмічных ракет Жураўлеў аддасціца Усламінам. І разам з ім глядач бачыць франтавую дарогу і маладога генерала Жураўлева, які едзе на «вілесе» ў адну з франтавых частей уручача ўзнагароды. Там ён упершыню сутыкаецца са старым сержантам Барадзіным. Не, гэта не той Барадзін, якому заўтра трэба паліцьце ў космас, чыё імя будучы называць мільёны людзей на ўсёй планеце. Гэта выпадкавае судзіленне, гэта толькі людзі з адным прозвішчам, і ніколі іх жыццёвыя шляхі не перасякаліся. Але, напэўна, патрэбен быў падзвіг Сяргея Барадзіна, танкіста, каб камандант Аляксей Барадзін змог пайсці на штурм Сусвету. Усяго шэсць гаўдзін з жыцця танкіста Барадзіна праходзіць перад намі на экране. Аснову для гэтай гісторыі паслужыў неўміручы падзвіг, здзейснены ў 1944 годзе пры вызваленні горада Барысава танкавым экіпажам Паўла Рака. Трэба было захапіць мост пра раку Бярэзіну. Камандаванне вырашыла зрабіць гэта раптоўным смелым прыёмам чатырох танкаў. Прапрыць не ўдаўся—тры машыны адна за другой былі растрыляны. Толькі танк Барадзіна здолеў уварвацца ў горад.

ПРА ТЫХ, КАГО ТРЭБА ПАМ'ЯТАЦЬ

Творчая лабараторыя — тое вызначнае, бадай больш за ўсё пачынаючы да тых, што вышыванага выведываць «Молодая гвардия» вядучыя асобы «Праметэй» і гісторыя біяграфічнага альманаха сярэнь «Жыццё выдатных людзей». Трэцяя серыя, заснаваная ў 1933 годзе Мясімам Горкім, была задумана як вялікі цыкл мастацкіх біяграфій выдатных сямноў і дачок розных народаў. Першы том альманаха «Праметэй» адкрываецца цікавай і каштоўнай публікацыяй — дакладам выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Саветскай дзяржавы Анатоля Васільевіча Луначарскага «Ленін і моладзь», прыгавораным 25 студзеня 1924 года. Гэты даклад—узор умелага і яркага выкладання вялікіх левіцкіх ідэй аб ролі навуцы і культуры ў жыцці грамадства. Письменник Карней Чубокін раскрывае ў альманыху некаторыя старонкі са свайго сляйнага альбома, якому Рэдакцыя жартам даў назву «Чубокіна». Тут—рэлігійна-эпіграфічныя запісы, зробленыя Аляксандрам Куртым, Аведзімам Ісанянам, Масімам Качалавым, Самуілам Маршанком. Івана Кашкіна многія ведаюць як выдатнага саветскага літаратуразнаўцу і перакладчыка, які зрабіў дасюлькі мастацкіх перакладаў «Кенгуріныя апаляднінны» Джэйфа Чосера, раманаў Стывенсона і іншых класікаў англійскай і амерыканскай літаратуры. Упершыню на рускай мове публікуецца ў альманыху лекцыя Ірвінга Стюіна, прагавораная ў Аксфардскім універсітэце, матэрыялы, якія раскрываюць асобныя старонкі з жыцця вядучага вучонага-астронома Галілеа Галілея, галандскага пісьманніка, настаянага барацьбіта супраць каланіялізму Мультагуль, аднаго з вядучых французскай пазыі Франсуа Віёна, рускага вучонага-гісторыка Цімафея Грабоўскага, выдатнага рускага біялага Клімента Цімарава, вядучага саветскага авіяканструктара Сямёна Іванавіча і іншых людзей, якіх паводле выказвання героя аднаго з апаляднін «Максіма Горькага, «памятаць трэба».

Георгій КАРАТКЕВІЧ. (АДН.)

НА БЕРАЗЕ РАЊІ СОЖ

На беразе ракі Сож узвышаецца царква. Добра ўпісаная ў наваколны ландшафт, яна прыцягвае ўвагу кожнага, хто тут бывае. Гісторыя пабудовы царквы вядзе нас у далёкае мінулае. Некалькі стагоддзюў назад на месцы Ільінскай царквы быў драмычны лес, у лямі знаходзілі прытулак стараабрадцы. Яны ўзніклі з цэнтральных абласцей Расіі пасля царкоўнай рэформы Нікана і ўтварылі тут паселі, які атрымаў назву ад першага збудаванага імі храма Спасавай Слабады. У 1737 годзе ў Спасавой Слабадзе быў пабудаваны драўляны касцёл Ільінскай царквы. У 1793 годзе, з прычыны таго, што храм Ільі стухнуў, ён быў разабраны. На яго месцы пабудавалі новы, які быў адкрыты 28 верасня 1794 года. Ільінская царква будавалася майстрамі Спасаўскай Слабады. У плане трох'ярусная царква мае форму квадрата — «чацверына», на якой знамяны, меншы па памерах на большы, два васьмікутныя ярусы — «васьмерыкі». У верхніх ярусах прарэзаны па чатыры акны. Асноўны ярус царквы звязаны невялікай галерэяй са званіцаю, якая імітуе формы цэнтральнай часткі храма. Штары вуглаў, трымаючы на васьмі апорных слупах. Разам са званіцаю ён прыгожа малываўся на фоне неба. Ад цэнтральнай часткі храма адыходзіць прыбудова, якая заначываецца невялікім купалам. Уваход у царкву з боку званіцы. Тут размешчана веранда, расцягнутая па ўсёй сцяне, якая прыбудавана, відаць, значна пазней. Канструктыўны асаблівасці Ільінскай царквы характэрныя для драўлянага дойдства XVI—XVIII стагоддзюў. Цікава, што храм пабудаваны без адзінаго цвіка. Зруб ніжняга яруса складзены з дубу, два астатнія — з карэбляной сасы. Дах спачатку быў пакрыты бразовай і ліпамым лубком, але з часам яго замянілі ашынванай бляхай. Падола дэяна, з дубовых дошкаў. Вышыня храма больш за дваццаць метраў. Народныя майстры пры будаўніцтве царквы карысталіся толькі сякера. З часам знадворныя сцены будынка былі абабіты шалёўкаю. Тут ужывалі наважныя цвікі. Але ў сярэдзіне храма мы паранешаму бачым гладка абсцяную сцянаю брэвенні. Іканастас храма быў разны, з ліпы, і пакрыты пазалотам. Назначная частка яго захавалася да нашых дзён. Сцены царквы ўпрыгожваюць пацямельны ад часу роспісы. Ільінская царква ў Гомелі — помнік драўлянага дойдства ў Беларусі. Ён сведчыць аб высокім узроўні будаўніцтва майстэрства нашых продкаў.

Р. ЛАНДАРСКІ, А. ШЫПАРКОВ.

Фота АДН—ТАСС.

ЭЛЕБАЧАННЕ

7 настрычніка Першая праграма. 11.00 — тэлевізійныя навіны (М), 11.20 — для вучняў другой змены. Школьная фільмаціка «Марозка», Мастацкі фільм «18.00» (18.00), «Светлая гадзіна» (Масква) — «Чарнаморскі» (Адэса) (М), 18.00 — тэлевізійныя навіны, 18.20 — «Славянская гадзіна», 18.40 — «Светлая гадзіна», 19.00 — «Светлая гадзіна», 19.20 — «Светлая гадзіна», 19.40 — «Светлая гадзіна», 20.00 — «Светлая гадзіна», 20.20 — «Светлая гадзіна», 20.40 — «Светлая гадзіна», 21.00 — «Светлая гадзіна», 21.20 — «Светлая гадзіна», 21.40 — «Светлая гадзіна», 22.00 — «Светлая гадзіна», 22.20 — «Светлая гадзіна», 22.40 — «Светлая гадзіна», 23.00 — «Светлая гадзіна», 23.20 — «Светлая гадзіна», 23.40 — «Светлая гадзіна», 24.00 — «Светлая гадзіна».

8 настрычніка

Першая праграма. 14.55 — праграма перадачы «15.00» для школьнікаў. Тэлеварыс (М), 15.30 — для малыхшоў. «У наважным лесе», Кінафільм «16.40» — да 50-годдзя Саветскай улады. «Там быў Ільіч», Усламінам В. С. Саломанова члена партыі з 1918 года. 17.20 — рэжысёр ХХІІІ з'езда КПСС — у жыцці. «На беразе старытаннага Лукомля», Расказ пра навабудаваную прыгожую — Лукомльскую ДРЭС. 17.40 — тэлевізійныя навіны, 18.10 — «Тыдзень таджыкскай літаратуры ў БССР», «Хлопчкі і стары», Тэлевізійныя навіны, 18.25 — «Светлая гадзіна», 18.40 — «Светлая гадзіна», 19.00 — «Светлая гадзіна», 19.20 — «Светлая гадзіна», 19.40 — «Светлая гадзіна», 20.00 — «Светлая гадзіна», 20.20 — «Светлая гадзіна», 20.40 — «Светлая гадзіна», 21.00 — «Светлая гадзіна», 21.20 — «Светлая гадзіна», 21.40 — «Светлая гадзіна», 22.00 — «Светлая гадзіна», 22.20 — «Светлая гадзіна», 22.40 — «Светлая гадзіна», 23.00 — «Светлая гадзіна», 23.20 — «Светлая гадзіна», 23.40 — «Светлая гадзіна», 24.00 — «Светлая гадзіна».

9 настрычніка

Першая праграма. У дапамогу завочнікам (для навучачаў тэхнікумаў), 7.55 — «Тэарэтычная механіка», Лекцыя 6-я, 8.25 — «Дэталі машыны», Лекцыя 6-я (Для студэнтаў) вчун, 8.55 — «Тэхналогія металу», Лекцыя 2-я, 9.25 — «Вывішная матэматыка», Лекцыя 2-я, 9.55 — праграма перадачы, 10.00 — «Вузліны» (М), 10.30 — «Пра вянучу ірвінгу, вядомае раману», П. Макаль, «Хлопчкі будзюць сонца», 10.50 — музычная шаталюка, 11.10 — «Белыя і чорныя», Тэлевізійны шахматы-шахматы клуб, 11.40 — Музей мастацтва народнаў Усходу, «Мастацтва старажытнага Закаўказзя» (М), 12.10 — «Света дзіцяці кнігі», Перадача з Палатна пісьманнікаў (М), 13.10 для дзяцей, «Дарова да мора», Мастацкі фільм «14.25» для вайны Саветскай Арміі і Флоту, «Смаленск — горад баявой славы» (М), 15.00 — на кубак СССР «Света ўраджанна», 15.30 — «Светлая гадзіна», 15.50 — «Светлая гадзіна», 16.00 — «Светлая гадзіна», 16.20 — «Светлая гадзіна», 16.40 — «Светлая гадзіна», 17.00 — «Светлая гадзіна», 17.20 — «Светлая гадзіна», 17.40 — «Светлая гадзіна», 18.00 — «Светлая гадзіна», 18.20 — «Светлая гадзіна», 18.40 — «Светлая гадзіна», 19.00 — «Светлая гадзіна», 19.20 — «Светлая гадзіна», 19.40 — «Светлая гадзіна», 20.00 — «Светлая гадзіна», 20.20 — «Светлая гадзіна», 20.40 — «Светлая гадзіна», 21.00 — «Светлая гадзіна», 21.20 — «Светлая гадзіна», 21.40 — «Светлая гадзіна», 22.00 — «Светлая гадзіна», 22.20 — «Светлая гадзіна», 22.40 — «Светлая гадзіна», 23.00 — «Светлая гадзіна», 23.20 — «Светлая гадзіна», 23.40 — «Светлая гадзіна», 24.00 — «Светлая гадзіна».

Р. ЛАНДАРСКІ, А. ШЫПАРКОВ.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, Г. М. БУРАКІН, А. І. БУТАКОВ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУБОВА, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. У. ІВАШЫН, А. М. КАШКУРЭВІЧ, В. Б. ЛАДЫЖНА, П. М. МАКАЛЬ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ, Р. К. САБЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), І. А. САНКОВА, С. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОУ, Р. Р. ШЫРМА. «Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўтарскім пачытку. НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: Г. Мінск вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмная рэдакцыі—3-24-61, намеснік галоўнага рэдактара—3-25-25, адназначна санраціра—3-44-04, аддзел мастацтва—3-21-53, аддзел тэатра, кіно і музыкі—3-22-82, аддзел вышэйшага мастацтва, архітэктары і вытанчаныя мастацтвы—3-24-62, аддзел публіцысты і фарміцы—3-44-04, нарэспандэнцкі пункт у Гомелі—2-70-83, выдвецтва—6-25-19, бухгалтары—6-97-44. «Літаратура і мастацтва»—органа Міністэрства культуры і правлення Саюза пісьманнікаў БССР, Мінск. Друкарня выдвецтва «Звязда». Індэк 63836, АТ 00465